

25.01.2018

Åbent brev II om De nationale test i folkeskolen

Af Henrik Christoffersen, forskningschef, CEPOS

Professorerne Svend Kreiner og Jeppe Bundsgaard sendte i begyndelsen af januar et åbent brev til undervisningsminister og undervisningsudvalg i Folketinget om de nationale test i folkeskolen. Det fremkaldte betydelig offentlig opmærksomhed, ikke mindst fordi professorerne udtrykte en betydelig skepsis i forhold til situationen omkring de nationale test. De anfører således, at ”De nationale test har fra starten været præsenteret som et pædagogisk redskab. Men der findes ikke overbevisende belæg for, at de faktisk har udviklet sig til et sådant.”.

Jeg deler langt hen ad vejen vurderingen, at disse test endnu ikke har udviklet sig til at udgøre et gennemgribende pædagogisk redskab i den danske folkeskole, men når det kommer til analysen af, hvad der forklarer, at tingene ligger, som de ligger, er jeg uenig med professorerne. I deres egen analyse er en hovedbetragtning, at ”Det kan der være flere årsager til. En af de væsentligste er formodentlig, at afprøvningen er tilrettelagt uden respekt for og uden hensyn til, hvornår det vil være nyttigt for læreren at få de oplysninger om eleverne, som testresultaterne kan give.”.

Sådan en betragtning bygger på en ganske bestemt præmis, som er uforeneligt med et moderne skolevæsen. Professorerne tager det uden nærmere diskussion som en given ting, at de nationale test er introduceret ikke blot som et arbejdsredskab for de enkelte lærere, men i realiteten alene som et arbejdsredskab for de enkelte lærere. Skoleledere skal ikke driste sig til at forholde sig til testresultater, og det er mere eller mindre farligt, såfremt eleverne og deres forældre får en kvalificeret indsigt i, hvorledes de står. Denne tankegang stemmer ikke overens med Undervisningsministeriets intentioner. På ministeriets hjemmeside redegøres for, hvilke interessenter ministeriet ser. Her siges: ”Vi har udviklet vejledningsmateriale til lærere, elever, forældre, skoleledere og kommuner. I vejledningerne kan man læse meget mere om de nationale test og finde inspiration og vejledning til forberedelse af testene samt anvendelse af testresultaterne.”. Det er altså en meget bred anvendelse, som er intentionen.

De enkelte skoler gøres i disse år stadig større, og mange folkeskoler har op mod tusind elever og en ganske stor lærerstab med adskillige lærere i samme undervisningsforløb, og her arbejdes der fra ledelsesside ganske hårdt for at få gennemført fornyelser i skolens organisering, så skolen og lærerne i stigende grad kan drage fordel af samarbejde. De to professorers idealisering af den enkelte lærers suverænitet lægger sig aldeles på tværs af bestræbelserne på at sætte sådan en modernisering igennem.

Det er også et væsentligt træk ved udviklingen af folkeskolen, at der bliver stedse mere opmærksomhed på betydningen af samarbejdet mellem skole og hjem. Her er der et skrigende behov for et styrket grundlag for dialog. Lige som der er brug for at understøtte de enkelte elever, når de sætter sig mål for deres skolearbejde og søger efter, hvordan det går med at opfylde de mål, som de har sat sig.

De to professorer skiltes ganske åbenbart med deres akademiske rang og status. Men de negligerer al samfundsvidenskabs fundament; at der ikke gives forskning frigjort fra værdier – og som en af moderne samfundsvidenskabs fædre, Max Weber, udtrykte det; at der heller ikke gives værdier, som er forskning. Det er et specielt og højst problematisk værdisæt, som sætter den enkelte lærers ubegrænsede suverænitet over alt andet. Jeg accepterer som forsker, at professorerne vælger at gøre dette, men det gør deres åbne brev til et partsindlæg, når de ikke argumenterer for dette specielle og altmodiske valg af værdimæssigt grundlag.

Det gør ikke sagen bedre, at det åbne brevs værdisæt så åbenbart er aldeles sammenfaldende med en ganske specifik særinteresse i skoledebatten, nemlig i lærernes og specielt Danmarks Lærerforenings særinteresse.

CEPOS

Og her nærmer vi os også en mere realistisk forklaring på, at de nationale test befinder sig i den situation, som tilfældet er. Der er sat bastant ind fra lærerside på at miskreditere de nationale test, og professorernes åbne brev bidrager faktisk til en forståelse af baggrunden for denne destruktive kampagne. De nationale test kan udgøre en trussel imod forestillingen om den individuelle lærers ubegrænsede suverænitet. De nationale test er nemlig en kanal til indsigt: For de enkelte lærere, men også for skoleledelse, forældre, elever, skolebestyrelse, kommunalbestyrelse og undervisningsministerium. Viden er magt, og spredning af viden er ensbetydende med spredning af magt.

Det skal være muligt at blokere for sådan en spredning ifølge det åbne brev, som er befriende åbenhjertigt på dette punkt. Der siges således: ”Hvis læreren oplever, at testene ikke bidrager med noget, hun kan bruge til undervisningen – fx på grund af usikkerheden, eller fordi hun ikke forstår testresultaterne – skal hun have mulighed for at fravælge testen og i stedet bruge undervisningstiden på noget mere nyttigt.”. Hvordan det går i klassen er ikke en sag, som skolelederen skal stikke sin næse i. Her må det være nok at spørge læreren, om læreren gør det godt.

Det er rigtigt, at indsigten i anvendelsen af test ikke er fuldstændig. Ligeledes er det korrekt, at der med stor fordel kan arbejdes videre med at forfine testene. Det er interessant at få dette understreget fra kompetente personer med ansvar for undervisning og forskning på lærerområdet. Professorerne vurderer, at ”I forhold til for 25-30 år siden er der næsten ingen forskning inden for dette område i Danmark.”. Såfremt denne vurdering er korrekt, hvad jeg ikke har grund til at betvivle, er dette en falliterklæring i betragtning af, hvor mange ressourcer, der i dag anvendes på forskning på folkeskoleområdet. Her foregår tilsyneladende en helt uacceptabel allokering af forskningsressourcer. Mere alvorligt er det endda nok, såfremt det også er korrekt, at læreruddannelsen ikke giver lærere de nødvendige kompetencer på området. Det er uforståeligt og forekommer at være et stærkt udtryk for den aversion og negative interessevaretagelse, som er så dybt indgroet i lærerkulturen i Danmark.

Det åbne brev problematiserer, at det er private kræfter i form af konsulentfirmaer etc., som bærer udviklingen af redskaber knyttet til anvendelsen af test. Det antydes, at disse aktører ikke alle besidder de fornødne kompetencer. Hvad der dog ikke hindrer professorerne i at anvende et privat konsulentfirmas analyseresultat i deres argumentation og med den beskedne reference, at der er tale om en upubliceret undersøgelse uden nærmere angivelse. Under alle omstændigheder er situationen den – også ifølge det åbne brev – at de stærkeste kompetencer på området findes hos en række private aktører, og at det også er her, at udviklingen drives frem. Det bør undervisningsministeren og Folketingets undervisningsudvalg efter min opfattelse notere sig. Når den omfattende offentligt finansierede forskning og læreruddannelsen med dens meget betydelige ressourcer ikke har magtet at opbygge de relevante kompetencer, så er der noget aldeles galt.

Den nærliggende konsekvens vil efter min opfattelse være at flytte betydelige ressourcer fra de offentlige institutioner til de mere dynamiske og kompetente private aktører. Ønskes dette af den ene eller anden årsag ikke, bør det politisk sikres, at forskningen omkring skolen og omkring læreruddannelsen tilrettelægges, så skoleverdenen indgives de fornødne kvalifikationer på området.

I nogle henseender er det opfattelsen i det åbne brev, at test har egentligt negative virkninger. Tyve procent af eleverne har således i en undersøgelse angivet, at de føler ubehag ved test. Men det svarer nærmest til den andel af elever, som i det hele taget er kritiske over for skolegang, så den anførte undersøgelses egentlige konklusion er vel nærmest, at test i overraskende stor udstrækning er accepteret og eventuelt endda særlig

værdsat. Det positive resultat skal ydermere ses i lyset af, at en del af elevernes lærere er synligt negativt indstillede over for test.

Det problematiseres også, at det er tidskrævende at gennemføre test. Det er i princippet korrekt, men det er på den anden side en stærk dramatisering at gøre anvendelsen af omkring ti timer i løbet af et tiårigt skoleforløb til nogen betydende vanskelighed.

Alt i alt udgør det åbne brev en relevant – om end i sig selv destruktiv – anledning til at opsummere, hvad det er for kræfter, og hvad det er for argumenter, som gør det til en så langstrakt og brydsom sag at få indoptaget tidens nye teknologier og videnssystemer i samfundets mest centrale vidensinstitution. Heldigvis ser ikke alt sort ud. Der er en ny generation af dygtige skoleledere på vej, og blandt dem er der ganske mange, som bare gør det selv, eventuelt i et samarbejde med markedets private aktører. Det er steder, hvor fremtidens skole skabes, og hvor Danmarks Lærerforenings tænkemåder ikke bliver entydigt positivt opfattet. Denne bevægelse nedefra er i den grad værd at notere sig og at understøtte.